

2.2.5 De vier stelregels van Adam Smith

Mann gaat vooral in op de ideeën van Adam Smith(1723-1790) die van cruciale betekenis blijken te zijn voor de gedachten over rechtvaardige belastingen.^{140 141} Zijn ideeën hebben andere en latere schrijvers beïnvloed en bleken van groot belang voor het belastingpolitieke denken in de eeuwen na hem. Mann verwijst onder andere naar Johann Heinrich Gottlob v. Justi, John Law.

2.2.5.1 De stelregels van Adam Smith

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de ideeën van Adam Smith, omdat deze ideeën van wezenlijke betekenis blijken te zijn voor het belastingpolitieke denken. Het gaat vooral om zijn vier stelregels. Deze zijn:

1. de verdeling van de belastingdruk.¹⁴² De onderdanen van een staat zouden ter ondersteuning van hun regering in verhouding tot hun respectievelijke mogelijkheden moeten bijdragen; dan wil zeggen: in verhouding tot hun inkomen. In deze stelregel komt de hiervoor vermelde "Fähigkeitslehre" tot uitdrukking.
2. uitsluiting van willekeur binnen de werkrelatie belastingdienst/belastingbetaler of positief uitgedrukt:duidelijkheid van belastingheffing.¹⁴³ Deze duidelijkheid betreft de betalingstermijn, de wijze van betalen en het te betalen bedrag. Anders, zo meende Smith, wordt de belastingbetaler min of meer afhankelijk van ambtenaren bij de belastingdienst.
3. de belastingheffing dient op een tijdstip en op een wijze te geschieden, die voor de belastingbetaler het gemakkelijkste is.
4. de "Wohlfeilheit" van belastingheffing. De met de belastingheffing verband houdende kosten zouden zo gering mogelijk moeten zijn. Deze kosten liggen, volgens Adam Smith, op vier niveau's. Allereerst is bij de belastingheffing een groot aantal

¹⁴⁰ F.K. Mann[2, blz.103].

¹⁴¹ F.K. Mann[2]: "Wir haben schon gelegentlich die Tatsache gestreift, dass die erste Maxime alsbald auf die Ebene der Sozialethik emporgehoben wurde, indem die Gleichmässigkeit mit der Gerechtigkeit identifiziert und daher die Steuerverteilung nach den Fähigkeiten aus einem Gerechtigkeitsideal abgeleitet wurde. In dieser weiten Kreisen unbewussten Abwandlung ist die erste Maxime zur anerkannten steuerpolitischen Richtschnur des folgenden Jahrhunderts geworden. Ebenso aufschlussreich war aber auch das Verhalten zur vierten Maxime".(blz.145 t/mbz.157)

¹⁴² F.K. Mann[2]: "Die erste Maxime enthält die Norm für die Steuerverteilung etc."(blz.144 e.v,blz.147). F.K. Mann vermeldt in dit kader dat met name het economisch denken Smith inspireerde tot deze stelling. Hij vermeldt hierover " Smith entnahm die Norm der Steuerverteilung keinen ethischen Postulat, sondern einer nüchternen Abwägung des wirtschaftlichen Zusammenhangs". verder vermeldt hij: "Folglich ist es abwegig, die Lehre von der Steuergerechtigkeit auf Smith zurückzuführen- obwohl auch das neuere Schriftum ihn mit Vorliebe als Kronzeugen der ethischen betrachtung nennt. Smith sprach nicht von Gerechtigkeit, sondern von Gleichmässigkeit; nicht von "equity", sondern von "equality" "(blz.225 e.v.)

¹⁴³ F.K. Mann[2, blz.227].